

LAIŠKAI IŠ LIETUVOS

Kūrybinio
rašymo knyga

LAIŠKAI IŠ LIETUVOS

Kūrybinio rašymo knyga

Mokomoji lituanistinio ugdymo priemonė,
skirta 10–13 metų mokiniams

VILNIUS
2015

UDK 811.172(076.1)

La-154

Rengė Jurga Dzikaite

Ekspertavo: Henrika Prosnikova, dr. Loreta Vilkienė

Patarimus teikė: Meilė Čeponienė, Daiva Drungilienė,

Nida Poderienė, Rasa Šavareikaitė

Iliustravo Mantautas Maslovas

Viršelio nuotrauka Luko Jokūbo Bogomolovo

Viršelį sukūrė: Mantautas Maslovas, Rokas Gelažius

Maketavo Rokas Gelažius

Redagavo Solvita Labanauskienė

Projektas vyko Lietuvių Kalbos institute

Priemonė parengta įgyvendinant projektą „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos plėtra (II etapas)“ (SFMIS Nr. VP1-2.2-ŠMM-02-V-01-009), finansuojamą Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos lėšomis.

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

UGDYMO
PLĖTOTĖS
CENTRAS

Išleido ir spausdino UAB „Petro ofsetas“,
Naujoji Rionų g. 25C, Vilnius, LT-03153
www.petroofsetas.lt

© Ugdymo plėtotės centras

ISBN 978-609-420-466-1

Turinys

Pratarmė	4
 1 tema. Kuriu pasaką ir sakmę	5
 2 tema. Rašau laišką	10
 3 tema. Užrašau prisiminimus	17
 4 tema. Bandau eiliuoti	21
 5 tema. Rašau dienoraštį	24
 6 tema. Kuriu detektyvinį pasakojimą	28
 7 tema. Kuriu iš pirmojo asmens perspektyvos	31
 8 tema. Kuriu lankstinuką	36
 9 tema. Kuriu dedikaciją	38
 10 tema. Rašau straipsnį	40
Literatūros sąrašas	44

PRATARMĖ

Kūrybinio rašymo knyga skirta tiems, kurie nori, mokydami lietuvių kalbos, geriau pažinti save ir kitus: užduotys mokys mąstyti, stebėti minties kelią ir jį užrašyti.

Knygoje yra 10 temų: pasakos, sakmės kūrimas, laiško ir trumpųjų žinučių rašymas įvairiems adresatams, eiliavimas, aprašymo kūrimas, dienoraščio rašymas, pasiruošimas interviu ir kt.

Kai kurias užduotis mokiniai galės atlikti dirbdami su draugais. Šios užduotys mokys bendradarbiauti ieškant tiksliausio žodžio, įdomiausios formos, giliausios minties. Mokiniai mokydami kartu sužinos daugiau ir geriau supras vienas kitą.

Vienos užduotys pažymėtos ženklu. Tai reiškia, kad jos sudėtingesnės. Atliekant šias užduotis gali prireikti mokytojo ar namiškių pagalbos.

Mokinius reikėtų skatinti remtis asmenine patirtimi – ji nepaprastai svarbi. Taip pat ieškoti informacijos įvairiuose šaltiniuose. Pabrėžti, kad informaciją būtina patikrinti, nes ne visi šaltiniai patikimi. Tačiau svarbiausia – raginti nebijoti svajoti, rašant kliautis savo išmone!

Tikimės, kad visa, ką mokiniai sužinos ir išbandys šioje Kūrybinio rašymo knygoje, bus įdomu ir vertinga.

Rengėjai

Sutartiniai ženklai:

Šioje temoje

Atkreipk dėmesį

Įsivertink

Sudėtingesnė užduotis

Kuriu pasaką ir sasmę

Šioje temoje Tu:

1. Prisiminsi, kas būdinga lietuvių liaudies pasakai.
2. Sukursi savo pasaką ir sasmę.
3. Mokysiesi į pasaką įterpti dialogą.

Pirmojo Jono Leandro laiško Godai pradžia primena lietuvių liaudies pasaką: *Turbūt esi girdėjusi iš savo senelio pasakojimą apie žmogų, kuris turėjo ūkį netoli Kupiškio ir tris sūnus. Vyriausiajam atidavė savo ūkį. Antrąjį išleido į mokslus. O trečias, jauniausias sūnus Jonas, išėjo į pasaulį laimės ieškoti.*

1. Laiško pradžioje pabrauk tas vietas, kurios gali kartotis ir kitose pasakose.
2. Prisimink girdėtas arba skaitytas lietuvių liaudies pasakas. Pasikalbėk apie tai su namiškiais, su draugais, su mokytoju.

DARBAS GRUPĖJE

3. Pasiimkite didelį popieriaus lapą ir nusibraižykite lentelę, pateiktą žemiau. Joje surašysite viską, ką prisiminate iš lietuvių liaudies pasakų.

1. Kokiais žodžiais pasaka pradeda?
2. Kokiais žodžiais pasaka baigiama?

Herojus	Kuo jis ypatingas?	Kas jam nutinka?	Kas jam pagelbsti?	Kokį stebuklingą daiktą jis turi?	Kas jam trukdo?	Kas nutinka pasakos pabaigoje?

4. Remdamasis surinkta medžiaga sukurk savo pasaką.

PASAKA PRASIDEDA!

Sukurk ir užrašyk pirmą savo pasakos pastraipą.

Prieš pradėdamas rašyti pagalvok:

KADA ir KUR VYKSTA PASAKOS VEIKSMAS?

KAS YRA TAVO PASAKOS HEROJUS?

KOKS TAVO PASAKOS HEROJUS?

KAS SVARBAUS ĮVYKSTA HEROJAUS GYVENIME?

KUR HEROJUS IŠKELIAUJA?

KODĖL JIS IŠKELIAUJA?

KOKS JO KELIONĖS TIKSLAS?

Kai parašysi pirmąją pastraipą, pasitikrink:

- ar pastraipą pradėjai toliau nuo krašto,
- ar pasakodamas atsakei į visus klausimus,
- ar visus sakinius pradėjai didžiąja raide,
- ar nepamiršai taško sakinio gale (o gal pavyks sakinį baigti klaustuku, šauktuku arba daugtaškiu? Pabandyk!),
- ar Tavo pasakojime yra vaizdingų žodžių.

HEROJUS IŠKELIAVO... KAS BUS TOLIAU?

Dabar reikia sugalvoti ir užrašyti antrąją pasakos pastraipą.

Tau vėl padės klausimai:

Ką bekeliaudamas herojus sutinka?

Kuo sutiktasis ypatingas?

Kaip sutiktajam herojus padeda?

Ką herojus gauna dovanų?

Kuo ta dovana ypatinga?

Jau žinai, ką reikia pasitikrinti!

HEROJUS SUTINKA PRIEŠININKĄ!

Tai bus trečioji pasakos pastraipa.

Su koku priešininku pasakos herojus susiduria?

Kaip herojus nugalė priešininką?

Kas herojui padeda?

Nepamiršk, kad pasakoje herojus 3 kartus kaunasi su priešininku ir 3 kartus jį nugalė. Tačiau kuo toliau, tuo kova vis sunkesnė.

Jau žinai, ką reikia pasitikrinti!

KOKIA BUS PABAIGA?

Kas atsitinka po to, kai herojus įveikia priešininką?

Kaip herojus gyvena toliau?

Jau žinai, ką reikia pasitikrinti!

Perskaityk savo pasaką. Pasitikrink, ar į visus klausimus atsakei.

Šios lentelės Tau prireiks, kai į pasaką bandysi įterpti dialogą.

AUTORIAUS ŽODŽIAI	
PAKLAUSĖ	ATSAKĖ
PASITEIRAVO	TARĖ
PASIDOMĖJO	PRIDŪRĖ
SUABEJOJO	ATRĖŽĖ
PANORO SUŽINOTI	KALBĖJO
SMALSAVO	PASAKOJO
TARĖ	PRISIMINĖ

Dialogo pavyzdys:

- Kur keliauji? – pasiteiravo senelis.
- Einu į pasaulį laimės ieškoti, – atsakė trečiasis brolis Jonas.
- Bus nelengva! – šūktelėjo senelis.

1. Perskaityk sakmes ir užpildyk lentelę.

Sakmė	Veikėjai	Įvykis	Ką sakmė paaiškina? / Ko sakmė pamoko?	Nauji žodžiai – juos norėčiau prisiminti ir vartoti
Kaip atsirado žemė				
Saulė, mėnulis ir žemė				
Velnio ir perkūno nesantaika				
Vėjas ir vaikas				

2. Sukurk sakmę, kuri paaiškintų, kaip atsirado interneto ryšys.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Pirmiausia sugalvok, kas bus Tavo sakmės veikėjai.
- Kodėl jiems staiga prireikė interneto ryšio? Kas nutiko?
- Ką jie sugalvojo? Kaip tai, ką jie sugalvojo, tapo interneto ryšiu?

3. Pasiruošk papasakoti savo sukurtą saktmę klasės draugams.

KĄ IŠMOKAU?	KAS BUVO ĮDOMU?	KAS BUVO SUNKU?	KĄ TOBULINSIU ATEITYJE?

Rašau laišką

Šioje temoje Tu:

1. Mokysiesi rašyti asmeninį laišką.
2. Dirbsi su įvairiais informacijos šaltiniais: išmoksi pasirinkti tinkamą informaciją.

Tu perskaitei Godos laišką Jonui Leandrui.

Godos **LAIŠKAS ASMENINIS** – Goda rašo savo pusbroliui.

LAIŠKĄ reikės parašyti ir Tau.

1. Pirmiausia pagalvok, **KAM IR KODĖL RAŠYSI**. Tai bus Tavo laiško **ADRESATAS**.

Laišką pradėsi **KREIPINIU** į adresatą.

2. Užrašyk savo **KREIPINĮ** –

Prieš **KREIPINĮ** galima pridėti **EPITETĄ**. **EPITETAS** apibūdina.

Pavyzdžiui, *mielas drauge*, *miela drauge*.

Po **KREIPINIO** nepamiršk kablelio (,) arba šauktuko (!).

Po kablelio rašyk mažąja raide:

Pusbroli Jonai, rašau tau šį laišką iš mažo Amerikos miestelio.

Po šauktuko rašyk didžiąja raide:

Pusbroli Jonai! Rašau tau šį laišką iš mažo Amerikos miestelio.

3. **LAIŠKO TIKSLAS** – papasakoti apie save ir pasiteirauti, kaip sekasi adresatui.

4. **LAIŠKO PLANAS**

- Prisistatyk: kas esi, kur gyveni, kur mokaisi, ką mėgsti veikti laisvalaikio, ...
- Paaiškink, kodėl nusprendei parašyti laišką.
- Pasakyk, ką žinai apie adresatą.
- Užduok adresatui bent 3 klausimus.
- Paprašyk, kad adresatas parašytų atsakymą.

Laiške Jonui Leandrui Goda rašo apie labai svarbų Lietuvos istorijos projektą mokykloje. Iš laiško nesunku suprasti, kad Goda domisi Lietuvos istorija – juk ir pristatyti pasirinko ne bet ką, o patį Gedimino raštininką.

LAIŠKĄ reikės parašyti ir Tau.

1. Pirmiausia pagalvok, kuriam garsiam Lietuvos praeities arba dabarties žmogui rašysi laišką. Tai bus Tavo laiško **ADRESATAS**.

.....

2. Jeigu sunku apsispręsti, pagalvok, kuris Lietuvos istorijos periodas Tau įdomiausias – kokie kraštui svarbūs žmonės tuo metu gyveno ir dirbo valstybės labui.

.....

3. IEŠKAU INFORMACIJOS

Dabar paieškok informacijos mokyklos bibliotekoje arba internete. Nepamiršk pakalbinti namiškių.

Užduoties lape pasižymėk:

Istorinės asmenybės vardą, pavardę, o gal ir slapyvardį? –

.....

Laišką pradėsi **KREIPINIU** į adresatą.

Užrašyk savo **KREIPINĮ** –

Prieš kreipinį galima pridėti **EPITETĄ** – žodį, kuris apibūdina, aprašo. Pavyzdžiui, prie kreipinio *drauge* gali pridėti epitetą *mielas* arba *miela* —> ***mielas drauge, miela drauge***.

Renkantis **EPITETĄ** dera būti atidžiam. Pagalvok, ar visada dera pridėti *mielasis, mieloji*, o kada tinka *gerbiamasis, gerbiamoji* ar *didysis, didžioji*.

.....

Jeigu dar kartą žvilgtelėtumei į Godos laišką, pastebėtumei, kad:

- po kreipinio ji rašo šauktuką,
- sakinį pradeda didžiąja raide naujoje eilutėje.

Jeigu po kreipinio rašysi kablelį, nepamiršk tęsti mažąja raide.

Kada ir kur laiško adresatas **gyveno / gyvena**?

.....

.....

.....

.....

Kuo laiško adresatas **garsėjo / garsėja**? Pasižymėk bent **3 svarbius darbus**:

1.

.....

2.

.....

3.

.....

Kaip laiško adresatas **atrodė / atrodo**? Pasižymėk **SVARBIAUSIUS DALYKUS**.
Pasirink ir atlik vieną iš trijų užduočių.

1. Pasirink bent vieną įdomią nuotrauką. Atkreipk dėmesį ir į veido bruožus, ir į aprangą, ir į aplinką.

Pavyzdžiui, aukšta kakta, raudonas apsiaustas, šypsena, ...

2. Jeigu nuotraukų nėra, nes Tavo pasirinktas žmogus gyveno tais laikais, kai dar nebuvo fotografuojama, tau gali padėti paveikslai arba skulptūros.

3. O gal atrasi antropologų atkurtą portretą?

Antropologas – mokslininkas, kuris tiria žmogų, jo kilmę.

Žinoma, ką berastumei, reikės pridėti ir savo fantazijos!

.....

.....

.....

4. **LAIŠKO TIKSLAS** – papasakoti apie save ir pasidalinti žiniomis apie adresatą.

5. LAIŠKO PLANAS

Visko tikrai neišpasakosi, tad teks pasirinkti ir pasakoti tik apie pačius svarbiausius dalykus.

Tau padės klausimai.

Pasibrauk tuos, į kuriuos norėsi laiške atsakyti.

- Kodėl nusprendei rašyti šį laišką?
- Ką apie adresatą žinai? Iš kur visa tai sužinojai? Kas pasirodė įdomu?
- Ką dar norėtumei sužinoti, bet neradai pakankamai informacijos knygose, internete?
- Ką norėtumei papasakoti apie save?
- Kas Tavo pasirinktai asmenybei būtų įdomu šiandienos pasaulyje? O gal Tavo mokykloje? Arba šalyje, kurioje šiuo metu gyveni?

16

Užrašau prisiminimus

Šioje temoje Tu:

1. Mokysiesi tyrinėti savo praeitį.
2. Mokysiesi rašyti apie savo praeitį.

1. NAMUOSE

Jeigu turi, atsinešk į pamoką savo pirmąją knygą. Rask laiko namuose ją pavartyti. Pasikalbėk su namiškiais. Paklausk, ką jie prisimena apie Tavo pirmąją knygą.

Pasižymėk knygos autorių ir
pavadinimą

Jeigu turi nuotraukų arba filmuotos medžiagos, peržiūrėk.

Kaip atrodai Tu?

Kaip elgiesi su knyga? Kaip ją vartai? Kaip klausaisi? Kaip bandai skaityti? Ką kalbi?

Kas šalia Tavęs?

2. KLASĖJE

Pasikalbėkite su mokytoja apie tai, kuo pirmoji knyga svarbi.

Paprašykite, kad mokytoja papasakotų apie savo pirmąją knygą.

3. Parašyk 4 trumpus pasakojimus apie savo pirmąją knygą. Kiekvieną pasakojimą pradėk naujoje eilutėje.

Tau padės keturios pasakojimų pradžios.

Prisimenu savo pirmąją knygą ir regiu (matau) ...

Šiame pasakojime gali rašyti apie:

- knygos viršelį,
- iliustracijas,
- žmogų, kuris Tau skaitė,
- kambarį arba kitą vietą, kurioje skaitei,
- knygos veikėją arba kelis veikėjus.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Prisimenu savo pirmąją knygą ir girdžiu ...

Šiame pasakojime gali rašyti apie:

- knygos garsus,
- garsus aplinkui.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Žodžiai, kurie
Tau padės:
aidi,
bilda,
dainuoja,
dunda,
krebžda,
skamba,
ūžia,
švilpia.

Šiame pasakojime gali rašyti apie:

- Žodžiai, kurie
Tau padės:
džiaugsmas,
liūdesys,
ilgesys,
ramybė,
linksmumas.

Prisimenu savo pirmąją knygą ir užuodžiu ...

Šiame pasakojime gali rašyti apie:

- knygos kvapą,
- kvapus knygoje,
- kvapus šalia tavęs (pavyzdžiui, sekmadieniais kepamo obuolių pyrago kvapą).

Žodžiai, kurie
Tau padės:
kvapas,
kvepia,
kvapas sklinda,
kvapas užgožia.

Žodžiai, kurie
Tau padės:
kvapas,
kvepia,
kvapas sklinda,
kvapas užgožia.

JSIVERTINK

KĄ IŠMOKAU?	KAS BUVO ĮDOMU?	KAS BUVO SUNKU?	KĄ TOBULINSIU ATEITYJE?

Bandau eiliuoti

Šioje temoje Tu:

1. Tyrinėsi poeziją.
2. Kursi poeziją.

Kristijonas Donelaitis poemą *Metai* sueiliavo hegzametu. Donelaičio eilutė ilga, banguojanti. Ne kiekvienam pavyks iškart ją sklandžiai perskaityti. Turbūt pamokoje girdėjai ypatingą poemos skambesį.

Eiliuoti gali pabandyti ir Tu.

1. Perskaityk vieną Kazio Binkio eilėraštį.
Apie ką šis eilėraštis? Kokia jo nuotaika? Kaip ji kuriama?

KAZYS BINKIS

Rugiagėlės

Vien tik mėlyna akyse.
Žemėj, ore ir danguj
Daugiau nieko nebmatysi –
Vien tik mėlyna akyse...
Užsimerksi, nusijuoksi,
Apmąstysi, o paskui –
Vien tik mėlyna akyse
Žemėj, ore ir danguj...

(Binkis, 1999)

2. Ką dar pastebi? Pasidalyk savo pastebėjimais klasėje.
3. Pabaik trioletą apibrėžimą.

Trioletas – tai laisvos / griežtos (*palik tinkamą*) sandaros ... eilučių eilėraštis.

Pirmoji eilutė sutampa su ir , antroji –
su

Turbūt pastebėjai, kad kai kurių eilučių pabaigos skamba panašiai arba vienodai. Kurių? **Panašiai arba vienodai skambančios eilučių pabaigos** sukuria rimą – jos **rimuojamos**. K. Binkis sukūrė trioletų ciklą apie gėles.

Ciklas – tai kūrinių, kuriuos sieja viena tema, grupė.

4. Su klasės draugais parašykite 2–4 trioletus ir sudarykite klasės trioletų knygelę. Gal ją iliustruosite? O gal papildysite nuotraukomis? Susitarkite, apie ką norėtumėte rašyti. Tai bus jūsų kuriamo trioletų ciklo tema.

Rašydami **naudokitės schema**: bus aiškiau, kurios eilutės sutampa, kokios turi būti eilučių pabaigos.

1 eilutė	
2 eilutė	
3 eilutė	
4 = 1 eilutė	
5 eilutė	
6 eilutė	
7 = 1 eilutė	
8 = 2 eilutė	

5. Kai parašysi, pagalvok apie **skyrybos ženklus eilučių pabaigoje**.

Kai kurios eilutės sutampa, tačiau jų pabaigoje atsiranda kitoks skyrybos ženklas.

Skyrybos ženklas irgi kuria eilėraščio reikšmę:

• Ten, kur brūkšnys, darome pauzę, sustojame prieš svarbią išvadą.	–
• Ten, kur daugtaškis, kažko nepasakome.	...
• Kablelis tinka, kai vardijame.	,
• Dvitaškis – po apibendrinimo.	:

Schemas kitiems Tavo trioletams

1
 2
 3
 4 = 1
 5
 6
 7 = 1
 8 = 2

1
 2
 3
 4 = 1
 5
 6
 7 = 1
 8 = 2

ĮSIVERTINK

KĄ IŠMOKAU?	KAS BUVO ĮDOMU?	KAS BUVO SUNKU?	KĄ TOBULINSIU ATEITYJE?

Rašau dienoraštį

Šioje temoje Tu:

1. Sužinosi, kas būdinga dienoraščiui.
2. Kursi savo dienoraštį: rašysi apie savo dieną ir bandysi išreikšti mintis apie sudėtingus dalykus.

Vadovėlyje perskaitei Jono Leandro ir Godos susirašinėjimą apie Tadą Kosciuską. Greičiausiai supratai, kad Goda jau pradėjo rinkti medžiagą apie lietuvių, baltarusių ir lenkų tautos didvyrį. Surinktą medžiagą Goda panaudos romane.

Goda rašys romaną **dienoraščio** forma. **Pasakotojas** romane bus pati Liudvika Sosnovskytė. Jai svarbu papasakoti apie Tado gyvenimą, jo idėjas.

Dienoraščio forma suteiks pasakojimui *autentiškumo*. Juk mes labiau tikime ir pasitikime tuo, kas papasakota iš 1 asmens (*aš*) perspektyvos.

Tarptautinių žodžių žodyne sakoma, kad autentiškas yra tas, kas tikras, patikimas, paremtas pirmuoju šaltiniu.

Sukurk 3 savo dienoraščio įrašus, t. y. papasakok apie savo dieną ir apmąstyk pasirinktas sąvokas.

1. **Patyrinėk** žodžio *dienoraštis* sandarą ir reikšmę. Iš kokių dviejų žodžių šis žodis sudarytas?
2. **Pasikalbėkite** klasėje:

Kodėl ir kada žmonės rašo dienoraštį?

Ar esi skaitęs kieno nors dienoraštį?

Kada dienoraštį galima skaityti, o kada ne? Kodėl?

Kuo dienoraštis skiriasi nuo paprasto pasakojimo?

3. **Peržiūrėk** sąvokas užduoties paraštėje. **Išsirink tris**, kurios Tau įdomiausios, apie kurias būtų įdomiausia pasikalbėti su draugais ar namiškiais. Pasirinktas sąvokas **pasižymėk** kita spalva arba apsibrauk.

Visos sąvokos buvo tiesiogiai arba netiesiogiai paminėtos Jono Leandro ir Godos susirašinėjime. Jos buvo ir bus svarbios Pasauliui, kuriame gyvename.

4. Prie kiekvienos sąvokos **pasižymėk**, koks **žmogus** arba **įvykis** pirmiausia šauna į galvą išgirdus šią sąvoką. Jei remsiesi konkretaus žmogaus istorija arba įvykiu, Tavo svarstymai labiau įtikins.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

LAISVĖ
 PROTAS
 JAUSMAI
 GAMTA
 GROŽIS
 LAIMĖ
 PASITIKĖJIMAS
 ATSAKOMYBĖ
 RŪPESTIS
 PAGARBA
 SAŽINĖ

5. Prieš kiekvieną dienoraščio įrašą **reikės nurodyti datą**. Prisimink, kaip taisyklingai lietuviškai rašoma data. Išsirink tinkamiausią variantą. Pagalvok, ar nurodysi metus. O gal pakaks tik mėnesio ir dienos?

Trumpuoju būdu data rašoma taip: 2014 01 01 arba 2014-01-01.

Ilguoju būdu data rašoma taip: 2014 m. sausio 1 d. arba 2014 m. sausio mėn.

Atkreipk dėmesį, kad mėnesių pavadinimai rašomi mažąja raide.

Mėnesių pavadinimai:

sausis,
 vasaris,
 kovas,
 balandis,
 gegužė,
 birželis,
 liepa,
 rugpjūtis,
 rugsėjis,
 spalio,
 lapkritis,
 gruodis.

6. **Pradėk kurti pirmąjį dienoraščio įrašą. Pasakok apie savo dieną (įvykiai, nuotyčiai, pokalbiai, įdomybės, susitikimai, kasdieniai darbai) ir būtinai įterpk minčių apie pasirinktą sąvoką (svarbu ir Tavo mintys, ir kiti pavyzdžiai).**

.....

(vieta datai)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. **Pabaigęs pirmąjį įrašą perskaityk jį garsiai sau arba žmogui, kurio nuomone pasitiki. Stenkis išgirsti, ar Tavo tekstas skamba, ar jame nėra pasikartojančių žodžių, ar visos mintys aiškios.**

Pagalvok, ką galėtumei patobulinti. Patobulink ir rašyk toliau.

.....

(vieta datai)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
(vieta datai)

ĮSIVERTINK

KĄ IŠMOKAU?	KAS BUVO ĮDOMU?	KAS BUVO SUNKU?	KĄ TOBULINSIU ATEITYJE?

Kuriu detektyvinį pasakojimą

Šioje temoje Tu:

1. Mokysiesi aprašyti veikėją.
2. Mokysiesi užrašyti interviu.
3. Sužinosi, kaip galima pasakojime sukurti veiksmo įtampą.

Įsivaizduok, kad esi laikraščio žurnalistas. Tu susitinki su garsiausiu Lietuvos privačiu detektyvu.

KAS ATSITIKO? – iš muziejaus dingo dvi itin retos auksinės monetos. Detektyvui prireikė net kelių mėnesių, kad išsiaiškintų visas įvykio aplinkybes ir gražintų muziejininkams dingusias istorines vertybes.

1. Parašyk dvi pastraipas.

Pirmiausia **apibūdink detektyvo išorę.**

Aprašyk taip, kad detektyvą būtų nesunku atpažinti minioje.

Pradėk nuo lengviausiai pastebimos išorės detalės ir nuosekliai po truputį judėk toliau.

Pagalvok, ką būtina pasakyti, o ką galima ir praleisti.

Rašydamas pabandyk įterpti siejamųjų žodžių ir frazių – pasakojimas bus aiškesnis.

Be to; svarbiausia tai, kad; taigi; tarsi (tartum); tačiau; pirmiausia; vadinasi.

Detektyvo išorė: ūgis, kūno sudėjimas, plaukų spalva, veido bruožai; kaip jis apsirengęs; kokia jo kalbėjimo maniera.

Detektyvo gyvenimo būdas: kur jis gyvena; kuo domisi; su kuo daugiausia bendrauja; kas jam padeda.

Susitikimo vieta ir laikas: Kur ir kada susitikai su detektyvu? Kodėl?

Vienas laukelis – viena pasakojimo pastraipa.
Visa tai aprašęs gali pereiti prie klausimų.

2. Interviu tikslas – atskleisti, kaip vyko auksinių monetų vagystės tyrimas.

Pirmojoje lentelės skiltyje surašyk klausimus.
Antrojoje – atsakymus.

Klausti gali ne tik žurnalistas, bet ir detektyvas.

Skliaustuose prie kai kurių klausimų arba atsakymų gali nusakyti pašnekovo reakcijas.
Pavyzdžiui, (*susimąsto*), (*šyptelėjo*), (*suabejojo*) ...

Klausimas	Atsakymas
Žurnalistas:	Detektyvas:

3. Greičiausiai kuriant detektyvo atsakymus Tau prireiks atskleisti didėjančią veiksmo įtampą.

Ar pagalvojai, kaip tai padarysi?

Pabandyk rašyti trumpais sakiniais.

Lauke temo. kažkas trinkelėjo. Aš sustingau. Tyla.

Arba kartok, Tavo manymu, svarbiausią situacijos veiksmąžodį.

Jis ateina. Ateina skubėdamas. Ateina dideliais žingsniais. Ateina norėdamas sužinoti paslaptį.

ĮSIVERTINK

KĄ IŠMOKAU?	KAS BUVO ĮDOMU?	KAS BUVO SUNKU?	KĄ TOBULINSIU ATEITYJE?

Kuriu pasakojimą iš pirmojo asmens perspektyvos

Šioje temoje Tu:

1. Mokysiesi kurti pasakojimą iš pirmojo asmens perspektyvos.
2. Mokysiesi aprašyti daiktą.
3. Bandysi į savo pasakojimą įterpti vaizdingų posakių.

Greičiausiai sutiksi, kad apie tai, kas vyksta aplinkui, labai daug papasakoti gali ne tik patys žmonės, bet ir jų daiktai.

1. Su mokytoja **pasivaikščiokite po mokyklą. Išsirink daiktą, kuris galėtų tapti pasakotoju. Jis kurs pasakojimą apie vieną mokyklos dieną. Užsirašyk, kas bus tas daiktas-pasakotojas.**

.....

2. Pasirinktą daiktą **įdėmiai apžiūrėk ir aprašyk:**

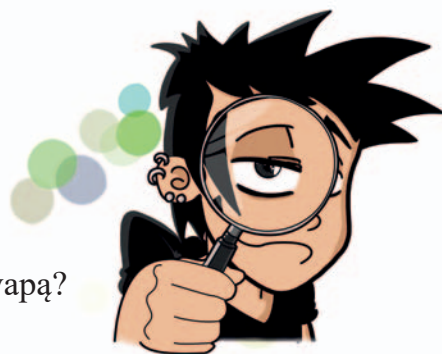
Kokia jo spalva?

Kokia jo forma?

Į ką daiktas panašus?

Ką jauti liiedamas daiktą?

Gal daiktas skleidžia kokį nors ypatingą garsą ar kvapą?

**Nepamiršk, kad pasakoja pats daiktas – ne Tu.
Pirmoje pastraipoje prisistatyk daikto vardu.**

Pasakojimą pradėk: *Sveiki! Aš esu*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Ką Tavo pasirinktas daiktas mato dairdamasis aplinkui? Užpildyk lentelę.

Dešinėje	Kairėje	Prieš mane	Virš manęs

Tęsk pasakojimą: *Dešinėje matau*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Kadangi Tavo pasirinktas daiktas pasakos apie vieną mokyklos dieną, užpildyk dar vieną lentelę.

Laikas	Veikėjas (vardas, pareigos, ...)	Kaip jis atrodo?	Kaip jis kalba? Apie ką jis kalba?
Ankstyvas rytas val.			
Priešpiečiai val.			

Pietūs val.			
Popietė val.			
Vėlyvas vakaras val.			

5. Su mokytoja pasikalbėkite, ką reiškia posakiai: *žodžiais svaitytis, niekus taukšti, laikyti liežuvį už dantų, berti kaip žirnius į sieną, iš pusės žodžio.*

Pasirink vieną ar kelis posakius, kuriais apibūdinsi veikėjo kalbą.

6. Dabar pabandyk sukurti likusias pasakojimo pastraipas. Naudokis lentelės medžiaga. Gal bent vienoje pastraipoje pavyks įterpti įvykį?

Gali naudotis siūlomomis pastraipų pradžiomis arba sugalvoti savo. Sėkmės!

Ankstyvas rytas

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Prieš pietus

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Per pietus

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Po pietų

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vėlų vakarą

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĮSIVERTINK

KĄ IŠMOKAU?	KAS BUVO ĮDOMU?	KAS BUVO SUNKU?	KĄ TOBULINSIU ATEITYJE?

Kuriu lankstinuką

Šioje temoje Tu:

1. Kursi lankstinuką.
2. Mokysiesi aprašyti vietą arba objektą.
3. Mokysiesi tekstą sieti su iliustracijomis.

Užduoties tikslas – sudarius ekskursijos po Vilniaus senamiestį maršrutą, sukurti lankstinuką su lankytinų objektų nuotraukomis ir aprašymais.

1. Maršruto sudarymas. Darbas su žemėlapiu.

Susirask Vilniaus senamiesčio žemėlapi.

Jei gali, atsispausdink arba išsaugok savo kompiuteryje.

Žemėlapyje pasižymėk 10 objektų, kuriuos norėtum įtraukti į pasivaikščiojimo maršrutą. Tavo sukurtas maršrutas bus skirtas bendraamžiams.

Tikiuosi, kad į savo maršrutą įtrauksi:

Gedimino pilį,
bent vieną senamiesčio bažnyčią,
bent vieną senamiesčio paminklą,
Vilniaus universitetą,
parką, kuriame gali papramogauti su draugais,
vietą, kurioje atsiveria miesto panorama.

O gal pasidomėsi kokios nors gatvės istorija?

Gal rasi senojo Vilniaus nuotraukų ir palyginsi jas su dabartinėmis?

Pasivaikščiojimo maršrutas – nupiešk jį.

2. Lankstinuko kūrimas.

Kiekvieną pasivaikščiavimo maršruto **stotelę trumpai aprašyk**. Aprašymą turėtų sudaryti **5–6 sakiniai**.

Pagalvok, apie ką norėtų skaityti Tavo bendraamžiai, ką jiems būtų įdomu sužinoti.

Jeigu gali, remkis savo įspūdžiais arba artimųjų pasakojimais.

Informaciją, kurią rasi knygose arba internete, stenkis persakyti savais žodžiais.

Aprašymus papildyk nuotraukomis arba iliustracijomis. Nepamiršk nurodyti šaltinio. Turbūt žinai, kad nuotraukos ir iliustracijos papildo teksto turinį.

Tavo lankstinuke turi būti ne mažiau nei 10 maršruto stotelių ir bent 5 nuotraukos arba iliustracijos.

3. Baigiamieji lankstinuko kūrimo darbai.

Nepamiršk sugalvoti lankstinukui **pavadinimo**.

Būtinai nurodyk, kas lankstinuko **autorius**.

Lankstinuką gali kurti kompiuteriu.

ĮSIVERTINK

KĄ IŠMOKAU?	KAS BUVO ĮDOMU?	KAS BUVO SUNKU?	KĄ TOBULINSIU ATEITYJE?

Kuriu dedikaciją

Šioje temoje Tu:

1. Kursi dedikaciją.
2. Mokysiesi vartoti siejamuosius žodžius ir frazes.

Sukurk dedikaciją.

1. **Prisimink Tau svarbią knygą. Pagalvok, kuo knyga Tau svarbi? Pasikalbėkite apie tai klasėje.**
2. **Kuriam iš savo draugų arba artimųjų norėtumei šią knygą paskirti? Kodėl?**

.....

.....

3. **Dedikacijos pradžioje pasakome, kam knyga skiriama.**

Pavyzdžiui, GERIAUSIAM PASAULYJE DRAUGUI

Kaip skambės Tavo dedikacijos paskyrimas?

.....

.....

4. **Po paskyrimo įvardyk kelias priežastis, kodėl knyga skiriama būtent tam žmogui.**

Pavyzdžiui,

*Skiriu šią knygą būtent Tau, **nes** užaugęs ketini tapti archeologu. Archeologai turi būti stiprūs ir drąsūs – šios savybės padeda jiems atverti praeities paslaptis.*

Tavo dedikacijoje turėtų būti **bent 2 priežastys**.

Pasistenk kiekvieną **priežastį išaiškinti bent 1–2 sakiniais**.

Bandydamas įvardyti priežastį, vartok jungtukus **nes** arba **kadangi**.

.....

.....

.....

.....

Dedikacija – tai žodžiai, kuriuos knygos autorius įrašo knygos pradžioje.

Dedikacija pasakoma, kam arba kieno atminimui knyga skiriama.

Tavo dedikacijoje turėtų būti **bent 3 priežastys**.

Pasistenk kiekvieną **priežastį išaiškinti bent 3–4 sakiniais**.

.....

.....

.....

.....

5. Pagalvok, kaip nuo vienos priežasties pereisi prie kitos.

Vartok siejamuosius žodžius ir frazes:

visų pirma;

be to;

pirmiausia;

pirma ..., antra ..., trečia ...;

pirmoji priežastis ..., antroji priežastis ..., pati svarbiausia priežastis ...,

dar viena priežastis.

Jei norėsi apibendrinti tai, ką pasakei, padės žodžiai **vadinasi** arba **taigi**.

6. Dedikacijos pabaigoje pakartok, kam ji skiriama. Paskyrimą papildyk.

Pavyzdžiui,

GERIAUSIAM PASAULYJE DRAUGUI, ĮDOMIŲ ISTORIJŲ PASAKOTOJUI

.....

.....

.....

Ruošdamas dedikacijos švarraštį pagalvok apie iliustracijas, teksto šriftą – tai gali padėti tiksliau išreikšti dedikacijos idėją.

ĮSIVERTINK

KĄ IŠMOKAU?	KAS BUVO ĮDOMU?	KAS BUVO SUNKU?	KĄ TOBULINSIU ATEITYJE?

Rašau straipsnį

Šioje temoje Tu:

1. Tyrinėsi įvairius informacijos šaltinius.
2. Rašysi straipsnį arba žinutę.

1. Kartu su mokytoja ir klasės draugais patyrinėkite lietuviškų žurnalų, laikraščių ir interneto dienraščių puslapius.

Atkreipkite dėmesį į straipsnių antraštes. Antraštes aptarkite:

- Kiek žodžių sudaro antraštę?
- Kuris žodis svarbiausias?
- Apie ką pirmiausia pagalvojame perskaitę straipsnio antraštę?

Antraštė – tai knygos arba straipsnio pavadinimas.

2. Su mokytoja pažaiskite žaidimą.

Įsivaizduok, kad esi žinių žurnalistas. Iki tiesioginio eterio liko 5 minutės. Sužinai svarbią naujieną, kurią reikės pristatyti žiūrovams. Kalbėti galėsi tik 1 minutę.

Sugalvok, kokia tai bus žinia.

Nuspėsk, ką būtina pasakyti žiūrovams.

Pasiruošk – ruoštis gali 5 minutes.

Pristatyk – kalbėti gali 1 minutę.

Praėjus 1 minutei, mokytoja ir klasės draugai Tave sustabdys.

Nepamirškite aptarti: Kas pasisekė, o kas ne? Ką kitąsyk derėtų daryti kitaip?

3. Pasirink straipsnį iš kokio nors lietuviško žurnalo, laikraščio arba interneto dienraščio. Atlik užduotis.

1. Straipsnio autorius ir pavadinimas.
2. Straipsnio tema (apie ką tavo pasirinktas straipsnis?).

3. Užrašyk 1–2 straipsnyje aptariamas problemas.

Problemas formuluok kaip klausimus. Stenkis pradėti žodžiais: *Kodėl ...? Kaip ...?*

Problema – tai straipsnyje keliamas, analizuojamas ir bandomas išspręsti klausimas.

.....

.....

.....

.....

4. Sudaryk straipsnio planą – suskaidyk straipsnį į kelias dalis. Kiekvienai daliai sugalvok pavadinimą.

.....

.....

5. Pagalvok ir parašyk, kokią svarbiausią žinią siunčia straipsnio autorius skaitytojui. Suformuluok ją vienu sakiniu.

.....

6. Viena spalva pažymėk sakinius, kuriuose kalbama apie faktus, kita – kuriuose išreiškiama nuomonė.

7. Įsivaizduok, kad straipsnį perskaitei viešėdamas užsienyje. Tau nepaprastai svarbu tuo, ką perskaitei, pasidalyti su draugu / drauge, su vienu iš tėvų, su mokytoju / mokytoja.

Parašyk tris trumpąsias žinutes trims skirtingiems adresatams:

draugui / draugei,
vienam iš tėvų,
mokytojui / mokytojai.

Žinutėse parašyk:

apie ką skaitei;

.....

ką nauja sužinojai;

.....

kas buvo įdomu.

4. Pasirink vieną garsų Lietuvos menininką ir parašyk straipsnį apie jį. Kartu su mokytoja ir klasės draugais nuspręsk, kur Tavo straipsnis bus skelbiamas. Tai gali būti mokyklos puslapis internete, mokyklos laikraštis, o gal mokyklos skelbimų lenta.

Prieš rašydamas nuspręsk:

1. Apie kokį Lietuvos menininką bus Tavo straipsnis?

.....

2. Kodėl rašysi būtent apie šį menininką?

.....

3. Ką jau žinai apie pasirinktą menininką? Iš kur tai žinai?

.....

4. Ką apie pasirinktą menininką norėtum sužinoti?

.....

5. Kas Tavo straipsnį skaitys?

.....

6. Koks Tavo straipsnio tikslas?

.....

7. Kur ieškosi informacijos?

.....

Ieškodamas informacijos pildyk lentelę.

Šaltinis	Faktas / nuomonė, kuria remiesi savo straipsnyje

Dabar gali pradėti rašyti straipsnio juodraštį.

Parašęs paprašyk, kad Tavo juodraštį perskaitytų draugas. Išklausyk jo nuomonę. Papildyk.

Sugalvok straipsniui pavadinimą.

Papildyk straipsnį nuotraukomis.

Nepamiršk nurodyti šaltinių, kuriais naudojaisi rašydamas straipsnį.

ĮSIVERTINK

KĄ IŠMOKAU?	KAS BUVO ĮDOMU?	KAS BUVO SUNKU?	KĄ TOBULINSIU ATEITYJE?

Literatūros sąrašas

BINKIS, Kazys, 1999. Raštai, t. 1, Vilnius: Pradai.